

TYÖELÄMÄLÄHTÖISYYS SOSIAALITYÖN KOULTUKSESSA

Antti Parpo

VTT

Sosiaali- ja terveysjohtaja

Rauman kaupunki

SOSNET 11.5.2015

Tulkintoja hyvinvointivaltion muutoksen ajureista (1)

- **Terveydenhuolto**

- Monikanavainen rahoitusjärjestelmän ongelmat
- Ikääntyvän väestöstä aiheutuva palvelutarpeiden kasvu
- Terveydenhuollon teknologian kallistuminen
- Hoitotoimenpiteiden kehittyminen (vrt. keskustelu säästöä tuottavista hoitotoimenpiteistä)
- ”Potilaiden muuttuminen asiakkaiksi ja asiakkaiden toiveiden muuttuminen tarpeiksi” (vrt. valinnanvapauden kasvattaminen)
- Sosiaalisten ongelmien muuttuminen lääketieteellisiksi (vrt. erityisopetus, terapiat, työttömien terveydenhuolto, varhainen puuttuminen)
- Lainsäädännön mukana tuomat oikeudet (vrt. julkisen hammashuollon laajennukset, hoitotakuut)
- Terveydenhuollon juridisoituminen (vrt. potilastietojen kirjaaminen, kantelut ym.)
- Palvelunkäyttäjien laatutietoisuuden kasvu
- Hyvinvointivaltion lapset – julkiset palvelut itsestään selvä osa elämää

Tulkintoja hyvinvointivaltion muutoksen ajureista (2)

- **Sosiaalipalvelut**

- Vanhustyöväestön tarpeiden tyydyttäminen
- Osin tulonjaon eriarvoisuudesta aiheutuva, osin muista tekijöistä aiheutuva huono-osaisuuden kasvu tai syveneminen
- Sosiaalisten oikeuksien ja palveluiden laajentuminen (vrt. päivähoito, erityisopetus, iltapäiväkerhot, terapiat, vammaisten palvelut)
- Talous- ja työttömyyskehitys?
- Hyvinvointivaltion lapset – julkiset palvelut itsestään selvä osa elämää

Tulkintoja hyvinvointivaltion muutoksen ajureista (3)

- **Sote-uudistus ja integroidut palvelut**
 - Sote-uudistuksen sisältö epäselvä. Todennäköistä on, että vastuu sote-palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta siirtyy kuntia suuremmille toimijoille
 - Asiantuntemus ja sosiaali- ja terveysalan työ muuttuu yhä verkostomaisemmaksi ja moniammatillisemmaksi. Sosiaalityön on asemoiduttava muutokseen
 - Yksityiset palvelut ja monituottajamallit tod.näköisesti lisääntyvät osana palveluintegraatiota

Integroitujen palvelujen agitaatioretoriikka

- Integroitujen palvelujen agitaatioretoriikka
 - Palvelut ovat asiakaslähtöisiä
 - Palveluketju sektorimallia joustavampi
 - Palvelujen kustannus-vaikuttavuus kasvaa
 - Yhteistyö organisaatioiden välillä lisääntyy. Laaja osaaminen palvelutuotannossa käytössä
 - Sirpaloitunut sektoroitunut malli toimii palvelujen käyttäjän näkökulmasta kaikkein huonoiten

Kuitenkin – integroiduissakin palveluissa ilmenee palvelujen toimivuutta heikentäviä sektorirajoja

Integroitujen palvelujen käyttöönoton esteitä

- Asiakastietojärjestelmien yhteensopimattomuus, kehittymättömyys, tietosuoja
- Rahoituksen sektoroituneisuus – vielä toistaiseksi
- Hallinnollisten käytäntöjen sektoroituneisuus
- Yhteistyön, yhteisen ”kielen” ja vision puute kentällä
- Epäselvät vastuut asiakkaiden palvelutarpeiden määrittelyssä sekä palvelusuunnittelussa.
 - Mitä tehdään, jos yhteistä visiota ei ammattilaisten keskuudessa löydy?
 - Kansainvälistä (Alankomaat) kokemusta mm. mt-palveluissa: psykiatri määrittää hoitoprosessin kulun huolimatta integroiduista palveluista (vrt. palveluiden medikalisoituminen)

Tutkitun tiedon perusviesti

- Elämänkaarimalli edellyttää:
 - Organisaatiomuutosta sektorimallista elinvaiheisiin liittyviä palveluprosesseja tukevaksi
 - Henkilöstön sitoutumista
 - Yhteisten tavoitteiden asettamista
 - Yhteisen kielen löytämistä ja toisten toiminnan ymmärtämistä
 - Palveluiden rahoituksen kanavoimista elinkaarimallin mukaiseksi/prosessilähtöiseksi
 - Laaja-alaista johtajuutta
 - Tietojärjestelmien parempaa toimivuutta

KOULUTUKSELLA SUURI MERKITYS "YHTEISEN KIELEN LÖYTÄMISESSÄ"

Tulkintoja hyvinvointivaltion muutoksesta ja tulevaisuudesta

Sosiaalityön ja koko hyvinvointialan koulutuksen huomioitava ympäröivän maailman muutos

- Sosiaali- ja terveystalvet laajenevat ja tarpeet kasvavat
- Tarpeiden ja hyvinvoinnin puutteiden suhteellisuus – (toive/tarve)
- Palvelujen integraatio on tulevaisuutta
- Talous tulee ohjaamaan/rajoittamaan hyvinvointivaltion ja siten myös sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuuksia aikaisempaa enemmän
- Palvelujen markkinoistuminen

Järjestelmä ja yhteiskunta muuttuu – sosiaalipolitiikan on muututtava

- Koko sektorilla johdolta ja asiantuntijoilta vaaditaan rohkeutta tarttua kipeisiin ja vaikeisiin asioihin
 - Terveysthuollon rahoitusjärjestelmä
 - Vanhuspalvelut
 - Tarpeet/toiveet vs. resurssit
- Valtakunnan tasolla löydettävä uusi hyvinvointivaltion suunta
 - Sosiaali- ja terveysalan suunnittelussa siirryttävä puolustusasemista uuden suunnan ja tien etsintään. Muut viivoittavat tien, ellei sosiaali- ja terveysala sitä itse tee. Tässä työssä alan asiantuntijoilla ja koulutuksella on merkittävä vastuu.
 - Hyvinvointivaltion rakentaminen perinteiseen tapaan pala palata on ”sektorivoittajien” tie, missä kokonaisuus ja suuri visio usein hämärtyy
 - Onko hyvinvointivaltio kustannus vai investointi?

Mikäli sosiaalipolitiikka ei muutu, jatketaan sopeutumisen sosiaalipolitiikkaa

- Palveluiden käyttäjillä mahdollisuudet saada lakisääteisiä palveluita vaikeutuneet ”sopeutumisen sosiaalipolitiikkaa”
 - Odotusajat
 - Tiukentuneet asiakaskriteerit
 - Asiakkaiden omatoimisuuden ja valinnanvapauden korostaminen (terveydenhuoltolaki, palveluseteli)
- Ilman riittävää rahoitusta on ilmeistä, että riski hyvinvointivaltion rapautumiseen lisääntyy
 - ”Samalla eurolla” hoidetaan sekä vanhat että uudet palvelut. Palvelujärjestelmä kasvaa, mutta palvelujen sisältö heikkenee

Ajatuksia sosiaalityön opetukselle

- Monituottajamallit ja markkinaehtoiset ratkaisut tulevat todennäköisesti tulevaisuudessa yhä lisääntymään. Yritystalouden osaamiselle ja yritystoiminnan lähtökohtien ymmärtämiselle on työmarkkinoilla tarvetta myös sosiaaliturvan ja sosiaalityön parissa työskentelevillä
- Sosiaalityössä verkostomainen moniammatillinen työskentely on korostunut. Eri ammattiryhmillä on usein erilaiset lähestymistavat ongelmiin ja myös erilaiset toimintakulttuurit. Ymmärtämystä moniammatillisuudesta tarkoituksen mukaista ylläpitää ja vahvistaa.

Ajatuksia sosiaalityön opetukselle

- Talouden ja tarpeiden ristiriita tulee mitä ilmeisemmin tulevaisuudessa yhä kärjistymään. Sosiaali- ja terveydenhuollossa talousosaamisen painoarvoa lisättävä substanssi- ja ”sosiaalisen” osaamisen rinnalla.
- Tutkimus perustuu tutkimusongelmiin → hyvinvointialan asiantuntijuus perustuu ongelmien esittämiseen ja todentamiseen → työelämä kaipaa ongelmanratkaisijoita!!!
- Asiantuntijoiden on helppo esittää yhteiskunnallisten ongelmien ilmenemistä. Paljon vaikeampaa on esittää realistisia ratkaisuja ongelmien poistamiselle. Ongelmien, eriarvoisuuden, syrjäytymisen jne. tutkimisen lisäksi hyvinvointivaltio kaipaa uudenlaisia ratkaisuja ja ratkaisujen sekä vaihtoehtojen vaikutusten arviointia → ”Innovaatiot”

Työelämän sisältötilaus sosiaalityön koulutukselle

Ammattilainen

- on sosiaalityön menetelmien osaaja
- on laaja-alainen hyvinvointipolitiikan osaaja
- tuntee erilaiset sote-sektorin toimintakulttuurit kykenee työskentelemään verkostoimaisesti moniammatillisissa työyksiköissä.
- omaa sosiaalityön etiikan rinnalla ymmärryksen taloudesta ja sen asettamista rajoitteista
- ymmärtää yksityissektorin sote-palvelujen toimintaa
- esittää ongelmia, mutta myös ratkaisuja ongelmiin
 - Yksilötasolla
 - Yhteiskunnan tasolla!!!